

1. flokks bændur með 3. flokks afkomu!

Það hefur ekki farið fram hjá neinum sem fylgst hefur með þróun sauðfjárbúskapar síðustu árin að bændur hafa á undanförunum árum dregið verulega úr framleiðslu dilkakjöts.

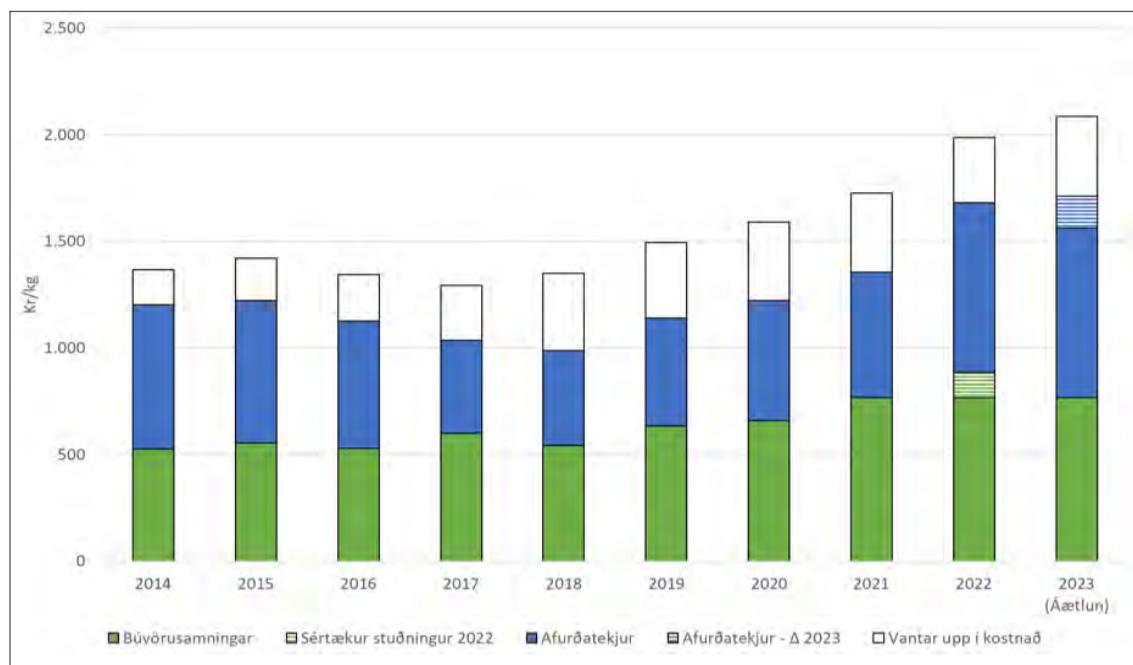
Trausti Hjálmarsson

Fyrir því liggja ýmsar ástæður. Léleg afkoma er, í flestum tilfellum, sú ástæða sem hefur mest áhrif á ákvarðanir bænda um að framleiðsluna og eða að hætta. Afkoman hefur verið léleg og er enn.

Margir benda á að bændur séu að eldast og að ungt fólk taki ekki við búum. Þannig hefur það verið í langan tíma. Ástæðan er einföld, afkoma af sauðfjárbúskap hefur ekki verið í lagi. Ungt fólk mun ekki sækja í búskap, þegar erfitt er að sjá framtíðina, glæsta og góða, starfandi í atvinnugrein sem ekki stendur undir þeim kröfum nútímans sem fólk gerir til lífsgæða.

Það er orðið löngu tímabært að sauðfjárbændur geri sömu kröfum um lífsgæði og aðrar starfandi stéttir þessa lands. Bændur eiga ekki að setta sig við að þeim séu gerð önnur skilyrði og lakari heldur en þeim sem starfa í jafnmikilvægum störfum í íslensku samfélagi.

Frá árinu 2017 hefur ríkið, fjórum sinnum, komið með viðbótargreiðslur til sauðfjárbænda vegna bágrar stöðu greinarinnar. Það er vel, en sauðfjárbændur hafa ítrekað bent á

Myndin sýnir þróun í framleiðslukostnaði dilkakjöts. Hæð hvorrar súlu táknar framleiðslukostnað hvers árs. Litaði hluti súlnnar táknar samsetningu á tekjum bænda hvert ár. Ólitaði hluti súlnnar táknar þær tekjur sem vantar upp á til að standa undir framleiðslukostnaði.

(Bændasamtök Íslands, 2023)

þá staðreynd að engin þessara aðgerða hefur raunverulega tekið á stöðunni, bætt afkomu greinarinnar og byggt undir framtíð hennar.

Nú þurfa alþingismenn og ráðherrar okkar að horfa inn á við og velta fyrir sér sínum eigin orðum um sjálfbærni þjóðar. Ríkisstjórnin þarf að horfast í augu við sín eigin markmið um eflingu landbúnaðar á Íslandi. Það er líklegt að hún verð torveld leiðin til aukinnar sjálfbærni,

ef ekki er hlúð að þeim landbúnaði sem við höfum og vitum að við erum góð í.

Samkvæmt útreikningum Bændasamtakanna vantar núna árið 2023 um 300–400 krónur á hvert kíló dilkakjöts að meðteknum ríkisstuðningi til þess eins að standa undir rekstrarkostnaði. Það hljóta allir að sjá og skilja að þetta getur ekki gengið svona lengur.

Það er liðinn sá tími að íslenska

ríkið, afurðastöðvar í kjötiðnaði og íslenskir neytendur geti reitt sig á að sauðfjárbændur haldi ótrauðir áfram að framleiða dilkakjöt án eðlilegrar afkomu. Nú verður að gera eitthvað í þessari stöðu því hún er grafalvarleg.

Það er alveg stórfurðulegt að á sama tíma og allt bendir til þess að birgðir af lambakjöti verði í sögulegu lágmarki við upphaf sláturtíðar; að framleiðsla ársins í ár verði 3–500 tonnum minni en á síðasta ári;

áframhaldandi fækkun verði í stétt sauðfjárbænda og minnkandi ásetningur, að þá ætli ríkið sér að skauta fram hjá vandanum með því að þora ekki að ræða hann og afurðastöðvar í kjötiðnaði þora ekki að standa með markaðnum og láta lögmál hans ráða för.

Með áframhaldandi fjölgun ferðamanna og stöðugum vinsældum lambakjöts á borðum Íslendinga þá ættum við að vera að horfa á stórsókn íslenskra sauðfjárbænda með ráðherra matvæla og afurðastöðvar í kjötiðnaði í broddi fylkingar.

Það hefur verið bent á að samkvæmt búvörulögum þá ber ríkinu skylda til að tryggja bændum viðunandi kjör, til þess eru búvörusamningar að skapa búgreininni viðunandi rekstrarskilyrði. Það hefur ekki verið gert og væri gott fyrir sauðfjárbændur að fá að vita hvers vegna það er. Sauðfjárbændur hafa jafnframt bent afurðastöðvum í kjötiðnaði á þá staðreynd að ein meginforsenda fyrir rekstri kjötafurðastöðva er sterk staða frumframleiðenda.

Batni ekki afkoma bænda er ljóst að, innan skamms tíma, verður ekki þörf á þjónustu allra þeirra afurðastöðva sem nú eru starfandi.

En, nei, enginn virðist ætla að þora að gera það sem þarf að gera til að tryggja sauðfjárbændum viðunandi afkomu. Kjarkurinn virðist vera brostinn.

Bændur hafa kjark til að sækja fram, hverjir vilja vera með?

Trausti Hjálmarsson, formaður deildar sauðfjárbænda

RÁÐGJAFARMÍÐSTÖÐ LANDBÚNAÐARINS

Arfgerðargreiningar sauðfjár haustið 2023

Eyþór Einarsson
ráðunatur búfjarræktar- og þjónustusviðs
ee@rml.is

RML og Íslensk erfðagreining (ÍE) hafa nú hafið samstarf varðandi arfgerðargreiningar sauðfjár m.t.t. riðumótstöðu. Munu því sýni sem greind verða á vegum RML haustið 2023 verða rannsókuð hjá ÍE. Hér verður farið nokkrum orðum yfir fyrirkomulag greininga í haust á vegum RML.

Fyrirkomulag

Framkvæmdin í haust verður með svipuðum hætti og sl. vor. Taka þarf vefjasýni úr eyra. Áfram er hægt að panta hylki til sýnatöku í gegnum heimasíðu RML. Þegar bóndinn hefur tekið sýnin, skráir hann þau á viðkomandi grip í Fjávís og sendir svo sýnin á Hvanneyri, þar sem þeim er safnað saman.

Gert er ráð fyrir að niðurstöður greininga skili sér í Fjávís.is ekki síðar en tveim vikum frá því að sýnin berast til RML (með fyrirvara um óviðráðanlegar aðstæður). Miðað verður við að á hverjum þriðjudegi í september og október komi nýjar niðurstöður sem lesnar verða inn í Fjávís.is.

Verð, sæti og tímarammi

Verð til bænda á hverja greiningu er 1.600 krónur án vsk. með efnis- og umsýslukostnaði. Öll sýni fá 6 sæta greiningu. Áfram gildir að hvatastyrkir (úr Þróunarsjóði sauðfjarræktarinnar) koma til

Tekin eru vefjasýni úr eyrum þar sem sýnið varðveitist í númeruðum hylkjum. Númerið sem er á hylkinu skrá bændur á viðkomandi gripi í Fjávís.is, þannig að niðurstaða greiningar rati á rétta gripi.

frádráttar greiningarkostnaði þegar um er að ræða sýni úr afkvæmum gripa sem bera ARR eða T137 (samkvæmt skráningu í Fjávís.is). Greining á þessum gripum mun því kosta 300 kr. á hvert sýni.

Kjörin sem hér eru kynnt gilda til 10. nóvember 2023. Eftir það tekur við vetrarverð og verður þá verðskráin svipuð og hún var fyrir haustvertíðina og greiningar óreglulegri en næsta vetur verða sýnin send til greiningar á Agrobiogen í Þýskalandi. Næsta vor er svo stefnt að því að greiningar hefjist að nýju hjá ÍE.

Úr hvaða gripum?

Mikilvægast er að allir ásetningshrútar landsins séu arfgerðargreindir. Í raun þarf það að verða jafn sjálfsagður hlutur og að bændur merki gripi sína að bændur viti hvaða arfgerð hrútarinn bera sem er verið að nota til kynbóta. Á bak við hvern ásettan hrút getur þurft að greina

Mikilvægt er að fylgja eftir notkun gripa með verndandi arfgerðir og greina afkvæmi þeirra þannig að tryggt sé að „réttu lömbin“ séu sett á. Á myndinni má sjá hrútaþóp frá Þernunesi haustið 2022, þeir eru allir arfblendnir fyrir ARR genasamsætunni og hafa því skilað henni áfram til helmings afkvæma sinna.

nokkra kandiðata eftir því hve mikið er vitað um arfgerðir foreldra lambanna. Ef t.d. annað foreldri lambins er arfblendið fyrir ARR genasamsætunni eru 50% líkur á að lambið hafi erfðt ARR.

Þá mun það flýta fyrir innleiðingu verndandi arfgerða að greina gimbrannar en vissulega verður kostnaðarsamt að greina allar þær gimbrar landsins sem til álita koma sem ásetningsgimbrar. Því er mælt með að bændur leggi mesta

áherslu á að fylgja eftir notkun hrúta með verndandi arfgerðir nú á fyrstu árum innleiðingarinnar. Þá má líka benda á, sérstaklega í tilfelli ARR genasamsætunar, að sett sé á sem minnst af lömbum undan ARR hrútonum sem ekki bera genasamsætuna til að auka ekki erfðahlutdeild fyrstu ARR hrútanna meira en þarf í stofninum.

Þar sem í raun er kappsmál að lækka tíðni hlutlausu arfgerðarinnar (ARQ/ARQ) og áfram unnið að

útrýmingu á VRQ genasamsætunni, sem er sérstaklega mikilvægt þar sem riðuhættan er mest, að þá er hvatt til þess að setja sem mest á af gripum sem bera lítið næmar arfgerðir á meðan framboð af verndandi arfgerðum er takmarkað. Rannsóknir á næmi mismunandi arfgerða er ekki lokið og því geta skilgreiningar á arfgerðum átt eftir að breytast. Vonir standa til að frekari niðurstöður verði kynntar í haust fyrir fengitíma.